

Huis van Dominicus: Paasmorgen

viering van woord en communie 9 april 2023

gelezen: Handelingen 10, 34a.37-43;
Kolossenzen 3,1-4; Johannes 20,10-9
na de overweging: Johannes 20,11-17

1.

'Tekenen' noemt het Johannesevangelie de dingen die Jezus doet, *sèmeia* in het Grieks. Zoals letters tekenen zijn van klanken en woorden en woorden weer tekenen van de dingen waarnaar de woorden verwijzen. Voor wie in Jezus gelooft, wordt het eigen leven en wordt de wereld waarin zij of hij leeft uiteindelijk een tekst. Een tekst over wie God voor ons en voor de wereld is en wat daarom de wereld voor ons is en wij in en voor de wereld kunnen zijn. En het graf dat vanmorgen in het evangelie zo centraal staat en waarin op een raadselachtige manier Jezus *niet* aanwezig is, dat graf is een centraal teken van wie Jezus is.

Een mysterieus en tegendraads teken, zoals vaak bij Johannes. In zijn evangelie in een blindgeborene een teken niet van duisternis en verwarring, maar van het feit dat Jezus het licht is van de wereld. Jezus' gestorven vriend Lazarus is niet een teken van dood en verdriet, hij is een teken dat Jezus de verrijzenis en het leven is. Vanmorgen is een graf niet een teken dat alles uiteindelijk op dood uitloopt, maar van geboorte, wedergeboorte. Maria van Magdala, Simon Petrus en die andere leerling, degene van wie zo nadrukkelijk gezegd wordt dat Jezus van Hem hield, en zelfs Jezus worden vanuit dit graf opnieuw en nieuw geboren.

2.

Al direct aan het begin van zijn evangelie kondigt de evangelist Johannes aan dat Jezus ieder die in Hem gelooft het vermogen geeft kinderen te worden van God (Joh. 1,12). Daartoe, zo maakt Jezus duidelijk in een nachtelijk gesprek tegen de farizeeër Nicodemus, is het nodig om opnieuw geboren te worden. 'Als iemand niet opnieuw geboren wordt', zo zegt Jezus tegen Nicodemus, 'kan zij of hij het koninkrijk van God niet zien' (Joh. 3,3). Zij of hij moet fundamenteel anders leren kijken, moet anders leren leven, een ander mens worden. Dat lijkt een vreemde boodschap. Zijn wij dan niet goed zoals we zijn, we zijn toch geschapen als beeld van God?! Bovendien, we kunnen onszelf toch niet anders maken dan we zijn? We kunnen onze opvoeding niet ongedaan maken, niet loskomen van onze cultuur, onze genen niet veranderen. Of zoals Nicodemus tegen Jezus zegt: Ik kan toch niet terugkeren in de schoot van mijn moeder?

Neen, zegt Jezus, je moet *jezelf* niet willen veranderen, je moet je *laten* veranderen, toestaan dat je veranderd *wordt*. Dat is wat er gebeurt met de leerling van wie Jezus hield en met Maria van Magdala – Petrus heeft iets meer tijd nodig. Maar voor de geliefde leerling en voor Maria Magdalena wordt het graf waar Jezus niet meer is als het ware de schoot waarin zij veranderen, een baarmoeder waaruit zij opnieuw worden geboren. Van de leerling waarvan Jezus hield is dat het direct duidelijk. Wij hoorden dat er over hem geschreven staat dat hij ziet en gelooft. Blijkbaar ziet Hij het koninkrijk van God en ontdekt hij dat hij er deel van uitmaakt. Hij is opnieuw geboren.

3.

Als Simon Petrus en de leerling waarvan Jezus hield het graf binnengaan, zien zij Jezus niet. Maar er wordt uitgebreid beschreven wat zij wel zien. Tekenen, *sèmeia*.

Zij zien de linnen doeken waarin doden gewikkeld worden en apart daarvan zien zij opgerold de zweetdoek liggen die Jezus gezicht had bedekt. In het verhaal over de opwekking van Lazarus laten wij hoe hij naar buiten komt, voeten en handen met zwachtels omwonden en met een zweetdoek om zijn gezicht; Jezus zegt dan: 'Maak hem los en laat hem gaan' (Joh. 11,44). Wat Petrus en de andere leerling zien, maakt duidelijk dat Jezus zich blijkbaar bevrijd heeft van de linnen doeken en de zweetdoek, tekenen van gebondenheid aan de dood.

De nadruk op de zweetdoek die apart ligt, suggereert echter dat die nog een extra betekenis heeft. Dit heeft mij eerlijk gezegd lang gepuzzeld, maar ik denk dat het hierom gaat: de zweetdoek bedekt het gezicht, is als een masker dat iemand onherkenbaar maakt. Dat masker heeft Jezus afgelegd. Jezus' verrijzenis betekent niet dat Hij terugkomt in het leven dat Hij verlaten heeft. Jezus' verrijzenis betekent dat Hij voortaan een nieuw, een fundamenteel ander leven heeft dan het leven dat wij hier op aarde leiden. Dat nieuwe leven maakt Hem moeilijk herkenbaar voor zijn leerlingen: als Jezus zich toont, herkennen zijn naaste vrienden hem steevast in eerste instantie niet. Maar tegelijkertijd toont Hij in dit nieuwe leven zijn ware gedaante als Zoon van God, als, zoals we straks in het Credo zullen zingen: *Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero*. 'God uit God, licht uit licht, ware God uit ware God. Een in wezen met de Vader en door wie alles geschapen is'. Door zichzelf in zijn ware gedaante te tonen, toont Jezus God in zijn ware gedaante en toont Hij Gods schepping in zijn ware gedaante.

4.

Jezus' ware gedaante is dat Hij de uitdrukking is van de goddelijke liefde. 'Geen grotere liefde kan iemand hebben dan deze', legt Jezus zelf uit, 'dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden' (Joh. 15,13). Jezus geeft zijn leven voor zijn leerlingen, die Hij aan het einde van zijn leven zijn vrienden noemt (vers 16). In het Johannesevangelie is Jezus hierin het spiegelbeeld van God, van wie Jezus in het gesprek met Nicodemus zegt: 'Zozeer heeft God de wereld liefgehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven, opdat al wie in Hem gelooft niet verloren zal gaan, maar eeuwig leven zal hebben' (Joh. 3,16). Jezus' ware gezicht is de liefde die nergens voor terugdeinst, die zelfs de dood niet schuwt. Jezus deelt in onze dood – wordt het slachtoffer van het geweld dat tot dood leidt, de haat die tot geweld leidt, het kwaad en de zonde die tot haat leiden – Jezus deelt uit liefde in onze dood, maar – en dat hoort er direct bij – zijn liefde is met het oog op het leven, is gericht op het leven, op overvloedig, onuitputtelijk, eeuwig leven. Liefde ten leven: dat is zijn ware gezicht en daarmee toont Hij Gods ware gezicht.

En daarmee laat Hij tevens het ware gezicht zien van ons leven en van de wereld waar wij deel van zijn. Als Hij hoort dat zijn vriend Lazarus ziek is, zegt Jezus: 'Deze ziekte voert niet tot de dood, maar is om Gods glorie, opdat de Zoon van God erdoor verheerlijkt moge worden' (Joh. 11,4). Nu is elk menselijk leven in zekere zin een 'ziekte tot de dood', zoals de Deense filosoof Søren Kierkegaard (1813-1855) het uitdrukt. Ieder van ons loopt vroeg of laat tegen zijn grenzen aan. We zullen niet eeuwig blijven leven, we zullen niet steeds gezond en sterk en slim zijn, wij kunnen onze geliefden niet beschermen tegen het ongeluk, we kunnen onszelf niet veranderen in wat wij zouden willen zijn, wij kunnen ons leven niet goed maken. De reclame verzekert ons steeds opnieuw van het tegendeel – als je dit koopt, dat doet, zus voor ogen houdt, zo gelooft, dan zal wat je verlangt ook gebeuren. Hoewel wij daar steeds weer intrappen, weten we eigenlijk wel beter. En dat onze wereld ziek is

en soms wel willens en wetens op de ondergang lijkt af te stormen: wie van ons heeft niet met enige regelmaat deze gedachte?

Maar toch zegt Jezus: deze ziekte voert niet tot de dood, zij is er om Gods glorie aan het licht te laten komen. Het ware gezicht van onze gebroken wereld is dat zij er is om Gods glorie aan het licht te brengen. Niet door ons getob en door onze inspanningen, maar doordat God zal blijven doen wat Hij altijd al heeft gedaan, vanaf het begin, en zal blijven wat Zij altijd al geweest is en waardoor alles bestaat: trouw en genadig, geveer van leven, van steeds weer nieuw en zorgzaam en liefdevol leven.

Erik Borgman, lekenDominicaan

5.

Dat is wat Maria van Magdala herboren doet worden. Zij ziet de verrezen Jezus en zij denkt dat het de tuinman is. Dat klopt weliswaar niet, maar het ook niet zomaar een vergissing. Jezus is inderdaad tuinman, degene die de wereld opnieuw tot een tuin maakt, zoals zij aan het begin, bij de schepping was. De liefde die Hij totterdood toe belichaamde is de grondstructuur van de wereld. dat is wat Jezus, die zij haar *rabboenie* noemt, haar geliefde leermeester, dat is wat Jezus Maria Magdalena leert. Dat het leven geen onmogelijke opgave is, geen bij voorbaat verloren strijd, geen wanhopig makende en onvervulbare opdracht, geen verzameling problemen die we moeten oplossen om steeds opnieuw te ontdekken dat achter elk oplossing nog weer een volgend probleem schuilt. In en door alles heen is het Gods goedheid die ons draagt en Gods liefde die ons doet leven.

Daarom zijn we ten diepste vrij, zoals de apostel Paulus het in zijn brief aan de christenen van Galatië formuleert: 'Tot vrijheid heeft Christus ons vrijgemaakt' (Gal. 5,1). Jezus Christus maakt ons vrij in zijn spoor te leven, in een wereld die niet vijandig en onverschillig is, maar die ons steeds opnieuw roept bij onze naam. Een herschapen wereld die wij zullen zien met herboren ogen en waarin wij Jezus zullen ontmoeten als leermeester in Gods naam en ons tot antwoorden aanspreekt: Maria, *rabboeni*. Jezus is de tuinman die ons opnieuw zal leren hoe de wereld bezig is voluit tot bloei te komen – en wij met en in haar. Daar is en wordt zij, in alle gebrokenheid die zij heeft, vanaf het begin en steeds weer op gericht.

Laten we opstaan ons licht opnieuw ontsteken, de nieuwe schepping begroeten en ons erin laten invoegen.